

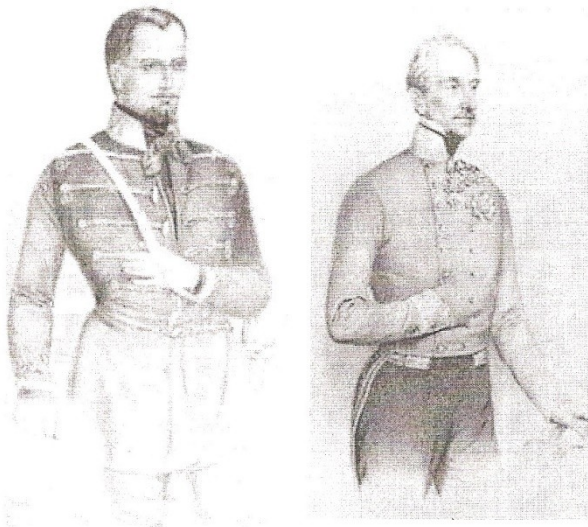
Egy huszártiszt a főrendiházban

Ivánka Imre neve még a történelemben jártas olvasók számára sem ismerős, pedig a maga korában neves személyiség volt: Görgeyvel együtt ő készítette el a honvéd hadsereg területi beosztását. A csapatok vasúti szállításának lehetőségéhez igazodva az önkéntesek gyülekezési helyéül – Pápán és Aradon kívül – az akkori magyar vasútvonal két végpontját, Vácot és Szolnokot jelölték ki. A váci tábornak Ivánka, a szolnokinak Görgey lett a parancsnoka.

✦ Draskóczi és jordánfalvi Ivánka Imre 1818. december 9-én született Felső-Szemeréden, Hont megyében. Édesapja Ivánka László főszolgabíró volt. Ifjúkorától katonai pályára készült, ezért szülei a tulni katonai akadémiára küldték. Ott együtt nevelkedett Görgey Artúrral, akivel életre szóló barátságot kötött. Tanulmányai végeztével hadfi lett a Hessen-Homburg seregében, majd 1838-ban hadnagy a 12. számú nadorhuszároknál, később főhadnagyként István főherceg hadsegédeként szolgált.

„Lázadókkal nem tárgyalok”

Több mint 10 év szolgálati idővel a háta mögött, tapasztalt katonaként 1848-ban beállt honvéddnak a szabadságharc katonái közé. Batthyány Lajos azonban századosi rangban maga mellé vette nemzetőrségi titkárnak. Görgey Artúrt ugyancsak századosként, szintén a miniszterelnök hadügyi és nemzetőri irodájába vezényelték. Augusztus 17-én őrnaggyá léptették elő, és a dunánineni nemzetőrök parancsnoka lett. A szeptember 29-iki pákozdi csatában a magyar sereg, amelynek jobbszárnyát ő vezette, megverte a horvátokat. A győzelem után, október 9-én alezredesi rangot kapott. Közben a császári tisztek már tömegesen mondtak le és váltak ki a honvéd hadseregből. A honvédségnél tiszthiány támadt, ezért október végén többeket előléptettek. Ekkor nevezték ki Ivánkát ezredessé, ám a megtisztelő címet már hadifogolyként kapta meg.

Október végén, a schwechati csata előtt Kossuth ultimátumot küldött Windischgrätz hercegnek. Ivánka önként jelentkezett, hogy mint parlamentér elviszi a manifesztumot az osztrákok táborába. Visszafelé azonban október 26-án Jellasics elfogatta. Pulszky Ferenc Batthyánynak küldött jelentésében így tudósított az esetről: „Ivánka ezredes Dobay pozsonyi tüzértiszt kíséretében elküldetvén a már közölt felszólítással herceg Windischgraetz-hez, megjött hozzá, a ki is felbontván s megolvastván a levelet, azt mondta: »Lázadókkal nem tárgyalok.« Erre Pálffy Móríc [Batthyány Lajos őt bízta meg ideiglenesen »az országos felfegyverkezés« feladatának ellátásával], a ki Windischgraetznel van, a parlamentereknek azt mondta: »Ne csodálkozzanak, hogy itt találják, kötelessége ő Felségét és jogait védeni«. A további beszélgetésben említé, hogy ha igaz az, hogy az országgyűlés 15 nap alatt minden magyart a hazába visszaparancsol, ő megszűnik magyarnak lenni!

Görgey Artúr

Windischgrätz Alfréd herceg

Pálffy egy káplárt négy katonával adott melléjük, hogy őket visszakísérjék, s így bekötött szemekkel

három óráig gyalogoltak. A kísérő katonaság többször felváltott, míg végre Roth-Neusiedelbe Jellacich előőreihez jöttek. Itt megszólították: »Ki ez?« ...»Ivánka ezredes, mint parlamentar« – volt a felelet. – »Ivánka ezredessel elszámolni valónk van.« – »Én parlamenterként vagyok itt.« – »Fliggelit is parlamenterként fogták el.« [ő volt az első hadifogoly a horvát-magyar harcban] – volt az utolsó szó, s Ivánka ezredes elfogott. Dobayt nem bántották, sőt azt is tanácsolták neki, hogy Baltheser generálishoz menjen, a ki Ivánkán segíthet. Baltheser igen szívesen fogadta Dobayt, a mint az esetet elbeszélte, s azt mondta: »Ez csak tévedés lehet.« – adván Dobaynak egy levelet Jellacich-hoz és segédjét, a ki őt oda vezette. Jellacich átolvasván a levelet, hidegen azt mondta: »Semmi esetre sem.« – Dobay legalább arra kérte, engedje, hogy Ivánkával másnak jelenlétében szólhasson, megtagadtattott; kérte, küldhesse el Ivánkának szolgáját és ruháját, szintén megtagadtattott: »Nincs rá szüksége.« – Ezzel Dobay hozzánk vissza kísértetett. Porndorf, október 27-én 1848. Pulszky Ferencz, s.k.”

Válasz nem érkezett

Az országgyűlés képviselőházában maga Kossuth jelentette be a történeteket: „Midőn elkészült ezen manifestum, megvallom, hogy oly férfiura, a kinek személyére nézve a hercegnél fontosságot helyeztek, óvakodtam volna ezen manifestumnak kézhezjuttatását bízni; azonban Ivánka ezredes úr önmaga volt szíves magát erre felajánlani. Figyelmeztettük tőbben, tisztelt elnökünk, én is, hogy talán nem kellene ezen missiót magára vállalnia; de ő lehetetlenségnek tartotta, hogy az ellenség a parlamentart ne respektálja; s ő egyszersmind oly állásban érzi magát, hogy ismereteinél fogva mint parlamentar tehet valamit. Így tehát Windischgraetzhez elment, kinek értekezése rövid volt, ő eljövén tőle, Jellacich táborában elfogott és mindedig fogva tartatik. ...

Fájdalommal kényteleníttem megvallani, hogy eddig módot sem tudtam feltalálni, hogy szeretett ezredesünknek az ellenség körmei közül kiszabadítása eszközölthessék, mert bármi levelet írunk az ellenségnek, nem érkezik reá felelet...”

Mészáros Lázár, aki 1848-ban honvédelmi miniszter volt, emlékiratában ugyancsak leírja Ivánka elfogásának történetét: „Legyen szabad itt a derék Ivánkáról – a kiben sok tudomány, sok katonai képesség, akarat és erély rejlett – sajnálattal megemlékezmem. Örömet teszem ezt, mivel benne oly hazai reményt láttam felserdülni, a ki aligha Görgey helyét el nem foglalandja, ha Kossuth Görgeyt csak azért, mert Ivánka Batthyányi által protegáltatott, a sereg élére fel nem tolja. Egy magyar Pappenheimot vártam Ivánkából kinőhetni, a mire a honnak igenis szüksége volt; de ha ezen reményem nem is teljesül, benne már is bizonyosan egy lovas Damjanics, következőleg Görgey ambíciója ellen tekintélyes ellensúly támadott volna. A kormány többször akarta őt kicserélni Fligelli elfogott tábornokká, sőt később még két elfogott tábornokot, Roth-ot és Philippovicsot is ráadásul adta volna, de hasztalan.”

Móricz Pál későbbi országgyűlési képviselő a következőket írta kétkötetes munkájában az életrajzok sorában: „...valóságos szerencsétlenségnek tartjuk azt, hogy őt azon időben elfogták; mert az a bizalmas viszony, a melyben részint Kossuthhoz, részint különösen Görgeyhez állott, nagyban elősegítette volna azon differenciák kiegyenlítését, a melyek akkor és később Kossuth és Görgey között kifejlődtek és az országra oly károsak voltak.”

Gerillacsapatok szervezője

Ivánka Königrätz várában raboskodott, ahonnan 1850-ben szabadult, s még abban az évben meg is nősült. Németh János váltótörvényszéki elnök leányát, nyéki Németh Máriát vezette oltárhoz. Az apa rövidesen kénytelen volt lemondani állásáról, mert néhány pozsonyi bíró- és ügyvédtársával ragaszkodott ahhoz, hogy a törvényszéki eljárásokban a magyar nyelvet használja, ez pedig az osztrák kormányzatnak a szabadságharc utáni magyarországi politikájával ellentétes volt.

Az 1850-es években Ivánka előbb Hont megyében telepedett le feleségével, majd a Csallóközbe, később Pest megyébe költöztek. Ezekben az években az ország gazdasági életének fejlesztése foglalkoztatta, mindenekelőtt az Alföld csatornázása, a mocsarak lecsapolása és a vízszabályozás. Készített egy tervet, amely szerint a Felső -Tiszát az Érvölgyön át az Alsó-Körössel olyan széles csatorna segítségével kellene összekötni, amelyen gőzhajók is közlekedhetnének. Mérnökökkel az előmunkálatokat el is készítette, de a terv terv maradt.

Ugyancsak abban az évtizedben kereste a kapcsolatot a magyar emigrációval is. Párizsban például találkozott Teleki Lászlóval, aki a szabadságharc alatt Kossuth megbízottjaként diplomáciai küldetésbe ment a francia fővárosba, és a világsi fegyverletétel után ott rekedt. Ivánka elment Londonba is, felkereste az akkor ott tartózkodó Kossuthot. Pesten eközben a Teleki-házban szerveződött a hazafias tábor. Ivánka ott ismerkedett meg Tisza Kálmánnal, Teleki László unokaöccsével, a későbbi határozati párt egyik vezérével, valamint Lónyay Menyhérttel, aki pénzügyi szaktekinélként annak idején tevékeny szerepet vállalt a kiegyezés előkészítésében.

Móricz Pál szerint Ivánkának az volt a feladata, hogy gerillacsapatokat toborozzon az országban. Természetesen nagy titokban folyt a szervezkedés, alig pár embernek volt tudomása róla. Ivánka a honvédségélyező egyleteket

használta föl, amelyek számba vették a magukat honvédeknek valló, és még használható volt honvédek. Ivánka keretekbe osztotta őket, s kiszemelte a parancsnokokat. A Dunántúl vezényletét magának tartotta fenn. Kossuth, Teleki és Türr abban bízott, hogy az Itália egyesítéséért küzdő mozgalom kapcsán - amely csak egy Ausztria-ellenes katonai fellépés esetén lett volna megvalósítható - az olasz kormány Türr vezérletével szabadcsapatokat küld Magyarországra. Ivánka azonban a szabadcsapatokat nem tartotta elegendőnek, úgy ítélte meg, hogy az ország helyzetén csak akkor lehet gyökeresen változtatni, ha az olasz királyi hadsereg olasz zászló alatt vonul be az országba. Szerinte „minden más mozgalom ez irányban káros és eredménytelen áldozatokat igényel”.

Svéd–norvég példa

1861-ben – amikor a bécsi udvar és Magyarország feszült viszonya valamelyest enyhült, s újra működhetett a magyar országgyűlés – könyvet írt A magyar hadsereg szervezése, a mint azt képzelem Ivánka Imre címmel. A rendőrfőnök azonban el akarta koboztatni a művet, mondván: felség sértést tartalmaz. „Én ezt 100 példányban szakértő barátaim számára írtam. Ha az úr ennek kiadását meg akarja gátolni, tartalmát el fogom mondani egy országgyűlési beszédemben és akkor több ezer példányban lesz közzétéve” – válaszolta Ivánka, Prottmann rendőrfőnök pedig belátta, hogy igaza van, és lemondott a konfiskációról.

A pákozdi csata

Ugyanabban az évben Pest megye főjegyzőjévé választották meg, és országgyűlési képviselő lett, határozati párti programmal, a dunapataji választókerület képviselőjeként. Foglalkoztatta az Ausztriával való kiegyezés gondolata. Történelmi párhuzamot keresett Ausztria és Magyarország viszonyának alakításához, s a mintát Svédország és Norvégia kapcsolatában találta meg. Cikkeket közölt, amelyekben azt fejtegette, hogy ha Svédország és Norvégia régóta képes együtt élni perszonálunióban, Magyarország is hasonló viszonyba kerülhetne Ausztriával. Ferenc József megkoronázása után végleg felhagyott a forradalmi tervezéssel. Mélyen meggátolta, hogy a király a koronázási ajándékot a volt honvédek segélyezésére ajánlotta fel. 1865-től 1895-ig tagja volt minden országgyűlésnek és delegációnak. A politika azonban nem töltötte ki az életét. Alapítója volt az első magyar dunai gőzhajózási társaságnak. 1878-ban vezérigazgatója lett az északkeleti vasútnak, amely – a nagy vasútépítési panamák korában – jó választásnak bizonyult. Ivánka leleplezte az építési vállalkozó csalását, s felvilágosította az igazgatótanácsot, amely így hathatós intézkedéssel gátat tudott vetni a vállalkozó üzelmének. Ferenc József 1878-ban kintüntette a harmadik osztályú vaskoronarenddel. Ezt követte négy év múlva a Szent István-rend kiskeresztyje. E díjat azért kapta, mert kezdeményezésére és munkája eredményeképpen 1881-ben megalakult a Magyar Vöröskereszt, amelynek ő volt az első igazgatója. Nemcsak megalapította, hanem fejlesztette is: számtalan fiókintézetet hozott létre, és sok tagot szervezett az egyesületbe. Más humánus intézményeknek is pártolója volt. Ágostai evangélikus vallású lévén az evangélikus egyetemes gyámintézet világi elnöke volt, de ő lett a nagymestere a szabadkőművesek magyar nagypáholyának is. Az uralkodó 1895. február 9-én kinevezte az országgyűlés főrendiházának tagjává. „Most lettem öreg úrrá, eddig csak elmaradt fiatal ember voltam” - mondta ekkor. Az év december 31-én meghalt a felesége, attól kezdve ő is készült a halálra, amely Máriabesnyőn, az ottani nyaralójukban érte utol a következő év júliusában. Utolsó kívánsága az volt, hogy fekete magyar díszben, a Johannita-rend palástjában tegyék a ravatalra, koporsójára pedig negyvennyolcas ezredesi csákóját, kardját és tábori övét helyezték.

Kozári Mónika